

koromra — régen is így volt. Talán így kívánja ezt a mindenkori fiatalság s az idősebbek természetét. A döntő különbség, ha már a 30—40 évvel ezelőtti időköt emlegetjük, hogy a 3000 lakosú Tass községének akkor három „Kör”-e volt: az Iparoskör, a Gazdakör és a Polgári Kör, könyvtárral, napi- és hetilapokkal.

Mielőtt az ajánlott megoldásokhoz szólnék, az okok között még egy fontos tényezőt kell megemlítenem. Meggyőződésem, hogy valami szörnyű félreértés, vagy méginkább értetlenség van a mezőgazdaság fogalma körül. Kérem, senki ne vegye rossz néven a következő kérdést: tudnak-e az „általános műveltségű” emberek a mezőgazdaságról annyit, amennyi az általános műveltségből arányosan a mezőgazdaságra jut? Mert ha csak annyit tudnak a mi szerény tudományunkból, amennyi az általános és középiskolai tankönyvekben látható, akkor nem is lehet kielégítő mezőgazdasági műveltségük. Hangsúlyozom: *általános* műveltségről beszélek a mezőgazdaság vonatkozásában. A cikkírók szerint „... igen kicsiny a valóban alapfokú (tehát szakmunkások számára szóló) szakkönyvek száma”. Igen jellemző azonban, hogy amelyik szakkönyvet a nem szakemberek elfogadnak az alapfokú kategóriába tartozónak, azt az igazi szakmunkás (a műkedvelő, autodidakta szakember is!) túlságosan primitívnek tartja. Különös, hogy hiányosnak tartjuk, mondjuk, egy latin tanár műveltségét, ha nem tudja, mi a háromlépcsős rakéta, de természetesnek vesszük, ha fogalma sincs róla: mi az előhántós eke, vagy milyen az előhasi üsző. Ezért bántja a fülemet az alapfokú mezőgazdasági szakkönyvek elmarasztaló emlegetése, melyet nem érzek megalapozottnak.

Végezetül pár mondatot a megoldásról. Ezeket a rövidség kedvéért inkább pontokba foglalom, bár mindegyik pontról legalább egy bekezdésnyi érvet kéne írnom.

1. A közműveltség, az általános műveltség keretei között feltétlenül helyet kell adni a mezőgazdasági műveltségnek. Az alkalmas irodalom rendelkezésre áll (a Termelőszövetkezeti Kiskönyvtár füzetei, továbbá olyan alapfokú művek, mint az Állattenyésztési alapismeretek, Kertészeti alapismeretek, Hajas—Pogácsás: A mezőgazdaságról gazdasági szakembereknek, Kaplonyi: Mezőgazdasági kis kalauz, stb.), bár természetesen jócskán bővíthető még új művekkel. Ez a célkitűzés elsősorban az iskolák útján érhető el, de tekintélyes részt kell vállalnia benne az egész hírközlő és kulturális apparátusnak (rádió, TV, sajtó, film stb.).

2. A könyvtárak mezőgazdasági anyagának zöme ún. alapkönyv legyen. Elsősorban összefoglaló, enciklopédikus művekre gondolok, amelyek elavulási ideje is jóval hosszabb, mint a résztemák szakirodalmának. (Például az állattenyésztés területéről: az Állattenyésztési enciklopédia, Czakó: Állattenyésztés, Kralovánszky: Háztáji állattartás, Baintner: Takarmányozási kézikönyv stb.) E művek számát nem becsülöm többre 50—100 kötetnél. A kereslet, a valóságos olvasottság megmutatja majd, hogy melyikből és hol kell esetleg több példányt is tartani. A többi mezőgazdasági könyvet igen alapos megfontolás után, nagy körültekintéssel, valóban a helyi viszonyok mérlegelése után venném be.

3. A jó propaganda nélkülözhetetlen. Azt ajánlom, hogy plakátszerű katalógusokkal tegyék közhírré a tanácsnál, a kulturális intézményekben, mindenekelőtt persze a mezőgazdasági üzemekben, hogy milyen mezőgazdasági szakkönyvek találhatóak a könyvtárban.

4. Ahol mód van rá, feltétlenül meg kell teremteni az olvasási lehetőséget magában a könyvtárban. Nincs jobb kapcsolat könyvtár és olvasóközönség között, mint a személyes jelenlét.

5. Ha a könyvtárban nincs mód olvasóhelyiség létesítésére, valamilyen kulturális intézménnyel karöltve kell megteremteni a hajdani, nagyon is látogatott olvasókörök utódait.

Muraközy Tamás
Mezőgazdasági Könyvkiadó

ÉS ÍGY LÁTJA EGY KÖNYVTÁROS

Ha megkérdezik tőlünk: mit tesznek könyvtáraink a szakműveltség terjesztése érdekében, nagyon könnyű helyzetben vagyunk. Tények sokaságát tudjuk elmondani: a tudatosabb állománygyarapítástól kezdve a szakkönyvkiállítások, szakíró-olvasó találkozások, szakkönyvszemlék, szakkönyvankétok, különböző szakirodalmi jegyzékek stb. egész serege bizonyítja, hogy könyvtárosaink foglalkoznak e tevékenységgel.

Ez hát az érem egyik oldala. És a másik? Mit sikerült elérnünk, mi a munkánk eredménye? Dolgozunk, próbálkozunk, de az eredmények nincsenek arányban a befektetett munkával!

Könyvtárunk megállapodást kötött a megyei tanács mezőgazdasági osztályával az 1962/63-as oktatási évre. A megállapodás értelmében az osztály vállalta, hogy megküldi nekünk a szakmunkásképző tanfolyamok tématervét; minden tanfolyamon 2 órát ad szakirodalmi propaganda-előadásra; és biztosítja az általunk a tanfolyamra kiküldött könyvanyag elhelyezését és kezelését. Könyvtárunk viszont vállalta, hogy az egyes tanfolyamok anyagához kapcsolódó szakkönyvanyagot ad; gondoskodik előadóról, aki a szakirodalom szerepéről, felhasználásáról tart előadást; irodalomjegyzéket készít a tanfolyamok anyagához; és fizeti a könyvtárosi munkát végző személy tiszteletdíját.

A megállapodást csak részben teljesítettük, de nem könyvtárunk hibájából. A tematikát ugyan — többszöri sürgetésre odaadták, és az iskola vezetőségétől a tanfolyamonkénti 2 órát is megkaptuk. Az általunk kiküldött könyveket viszont nem tudták elhelyezni, a második tanfolyam könyvanyagát már el sem fogadták.

Vilmány községben igen jól sikerült szakíró-olvasó találkozót rendeztünk, amelyen nemcsak a község dolgozói, hanem a szomszédos települések brigádvezetői, agronómusai, tsz-elnökei is részt vettek. A megbeszélésen kb. 80—90 fő jelent meg, s hosszú éjszakába nyúlt a tanácskozás. S az eredmény? Pár hónap múlva kimentünk Vilmányba és megnéztük a témakör irodalmának igénybevételét. Egyetlen könyv sem volt egyetlen kézben sem.

Ugyancsak tavaly megkértük az egyik község agronómusát, legyen segítségére a községi könyvtárosnak a szakirodalom beszerzésénél. Az agronómus készséggel vállalkozott is erre. Nemrég ismét a községben jártunk, s megkérdeztük a könyvtárost: milyen a kapcsolata a helyi tsz-szel, hogyan segíti az agronómus a beszerzésben. Nem segíti. Amikor felkerestük — a tsz szociális és kulturális alap felhasználása érdekében jártuk a községeket, tsz-eket — ennyit mondott: még meghalni sincs időm. S a példákat lehetne tovább sorolni: hogyan feneklik meg a könyvtárak kezdeményezése a — közönyön.

Az utóbbi években lényegesen javult könyvtáraink mezőgazdasági szakállománya. Nagy része azonban — sajnos — kihasználatlanul hever a polcokon, s ezzel magyarázható, hogy a községi könyvtárosok helyenként ellenzik a mezőgazdasági szakirodalom gyarapítását. Sokszor a könyvtárost nem is lehet teljesen hibáztatni ezért.

Megyénk tanácsi könyvtárhálózatában több mint négyezer könyvtári egységet tartunk számon. Könyvtárunk azonban — beleértve a járási könyvtárakat is — csak kb. 35—40 van. A többi, ha állománya meg is haladja a 600 kötetet, bizony csak könyvkölcsönző. Egy-egy szekrény az iskola folyosóján, vagy a községi tanács előszobájában csak nagy jóindulattal nevezhető könyvtárnak, s nem teszi lehetővé, hogy a könyvtár maga köré gyűjtse a falu tanulni vágyó felnőtteit.

Tapasztalatunk szerint a községek könyvkölcsönzői (tudatosan használom a kifejezést, mert ezeken a helyeken a könyvtári munka *csupán a könyvkölcsönzésre szorítkozik*) egy-egy mezőgazdasági előadáshoz megfelelő könyvajánlattal alig tudnak hozzájárulni, mert kicsiny a mezőgazdasági állományuk. Az előbb mondtakkal szemben az ellentmondás csak látszólagos: bár az utóbbi években lényegesen nőtt az új, modern mezőgazdasági szakállományi könyvtárainkban, számuk még mindig kevés, persze, *nem a meglevő szükségletekhez*, hanem az előírányzatokhoz képest. Kevés az ifjúsági irodalom is: itt a jelenlegi állomány többszörösére lenne szükség a *meglevő igények* kielégítésére.

A hiányzó szakkönyvek pótlására kétféle megoldással próbálkozunk:

1. a járási könyvtárak letéti állományán belül igyekszünk mezőgazdasági törzsállományt is kialakítani, s azokra a helyekre, ahol tsz-akadémiák, ezüstkalászos tanfolyamok stb. működnek, ebből küldünk esetenként szakirodalmat;

2. igen erőteljes felvilágosító munkába kezdünk könyvtárosaink közt a könyvtárközi kölcsönzés lehetőségeinek kihasználása érdekében. A könyvtárközi kölcsönzés munkánk nyomán a korábbi évekének többszörösére emelkedett — 1963-ban 969 kötet volt — de nagyon ritka eset, hogy mezőgazdasági szakkönyvet kérnek. Sajnos, ez is azt mutatja, hogy hálózatunk szakkönyvállománya a *jelenlegi igényeket* messze meghaladja.

Könyvtáraink propagandamunkája — itt csak a 35—40 valóban könyvtárnak nevezhető intézményre gondolok — az utóbbi három évben sokat fejlődött. Az edényi járási könyvtár mezőgazdasági szakkönyveiről jegyzéket készített és eljuttatta a járás minden községébe és tsz-ébe. Az encsi járási könyvtár, — legalábbis a megjelenők számát tekintve — sikeres szakíró-olvasó találkozók egész seregét szervezi. Több könyvtárunk ízléses plakátokon népszerűsíti a mezőgazdasági szakirodalmat. A megyei könyvtár az 1963/64. évi őszi-téli szakirodalmi előadásos propaganda előkészítésére 8000 kérdőívet juttatott el a népművelési körzetek székhelyeire. A kérdőív felsorolta a témaköröket, s a témák végleges kijelölésére a beérkezett igények alapján került

sor. A népművelési és mezőgazdasági szervek körzetenként összehívták a téli falusi előadások előadóit és számukra bemutató előadásokat rendeztek. Könyvtárunk minden ilyen alkalommal könyvkiállítást rendezett és a téma irodalmát a jelenlevők rendelkezésére bocsátotta. Sajnos, egyetlen esetről sem tudunk, hogy a bemutató előadás résztvevői irodalmat kértek volna az előadásukra való felkészüléshez. Az viszont előfordult, hogy a bemutató előadó — jóhírű megyei, néha országosan ismert szakember — előadása végén „elfelejtette” felhívni a figyelmet az általunk kezébe adott irodalomjegyzék könyveire. Pedig ez a legkevesebb, amit már minden előadótól elvárhatnánk.

A mezőgazdaság fejlődése, a nagyüzemi mezőgazdaság megszilárdulása, a magasabb terméshozamok elérése — a mainál sokkal magasabbfokú szakmai ismereteket követel. Könyvtárosaink sokat tehetnek a szakismeretek fejlesztése érdekében, de csak akkor várható lényeges változás, ha majd a felnőttek úgy ostromolják könyvtárainkat, mint ma a gyerekek. S ez nemcsak a könyvtárosokon múlik.

Szónyi László
Miskolc

MI A TEENDŐ?

A vizsgálat is, a hozzászólások is nagyjában azt mutatják, hogy a parasztság körében a mezőgazdasági szakműveltség emelése, a mezőgazdasági szakirodalom olvastatása igen nehéz, gyors eredményekkel nem kecsegtető feladat, s a szokványos propagandamódszerek alkalmazása aligha vezet kielégítő eredményre. Szónyi László egy-két példájából az is kitűnik, hogy még a legjobb — tehát az erők célszerű összefogására/épített — módszerek is csődöt mondhatnak a partnerek közönyén.

A cikkek megállapításainak jó része első pillanatra csüggesztően hat. Mégis azt kell mondanunk, hogy ha a községi könyvtáros nem néz szembe ezekkel a kérdésekkel, nem számol a nehézségekkel, nincs elég elszántsága, hogy ezeket leküzdje, valamirevaló eredményre nem is számíthat.

Az *első tanulság*, amit a községi könyvtáros leszűrhet, az, hogy a maga területén az országos elemzéshez hasonlóan meg kell vizsgálnia községe helyzetét és fel kell mérnie a lehetőségeket a szakirodalom terjesztésére.

A *második*, hogy a számok, a százalékok hajszolása helyett célravezetőbb azoknak az embereknek az egyenkénti felkeresése és megnyerése, akik tanulnak, illetve akik a termelési irányítják. Ez felel meg leginkább a szocialista termelési rendből folyó társadalmi szükségletnek.

A *harmadik*, hogy a kisebb községekben nincsenek meg a szakirodalom terjesztésének feltételei, ezeket kell tehát a törzsanyag beszerzésével megteremteni. Amíg a kis községekben a jobb ellátást biztosító körzetek kialakulnak (Ld. az erre vonatkozó cikket), a könyvtáros a költségvetésen kívüli erőforrásokat (tsz támogatás, SZÖVOSZ adomány stb.), elsősorban a mezőgazdasági törzsállomány kialakítására fordítsa, és vegye igénybe a járási könyvtárak segítségét, letéti állomány formájában is ott, ahol erre megvan az alap.

Minden községi könyvtár támaszkodjék a megyei könyvtárra, mint a mezőgazdasági állomány könyvtárközi kölcsönzésének bázisára. Egyes megyék (pl. Bács-Kiskun, Komárom stb.) ehhez a bibliográfiai bázist is igyekeznek megteremteni, de az Országos Mezőgazdasági Könyvtár bibliográfiai is hasznos segítséget adnak (sajnos ezek példányszáma nem kielégítő, s éppen a kis községekbe nem jutnak el!) A községi könyvtárosnak bele kell vinnie a *köztudatba*, hogy minden mezőgazdasági könyvet *megszerez, amit csak kérnek, beleértve az agronómusok igényeit is*.

Az irodalom népszerűsítése érdekében a könyvtárosnak kell — még a tapasztalható közöny és a csalódások ellenére is — megkeresnie és megteremtenie az együttműködésnek azokat a formáit, amelyek a szakirodalom olvasását a szakképzéssel (előadások, tanfolyamok) kapcsolják össze. El kell érni, hogy minden mezőgazdasági tárgyú előadás egyúttal könyvbemutató (esetleg folyóirateikk bemutató) is legyen.

Emellett a könyvtáros ne hanyagolja el a művelődés mai népszerű formáinak összekapcsolását sem a mezőgazdasági propaganda munkával. Ma pl. a csoportos TV nézés igen széles körben elterjedt. Az itt elhangzó mezőgazdasági előadásokhoz kapcsolt könyvbemutatók nem maradnak hatás nélkül.

El kell ismernünk, hogy ahol a termelési feltételek a már meglévő ismeretek szintje alatt vannak, nyilván nem várható nagy érdeklődés a szakirodalom iránt. De ugyanolyan hiba volna, ha a könyvtáros mindent a külső körülményekre hárítva, ott sem használná ki a lehetőségeket, ahol azok megvannak. Az évente elolvasott néhány százezer mezőgazdasági könyv kevés ugyan, mégis azt bizonyítja, hogy az érdeklődés fokozható, persze nem kincstári eszközökkel, hanem szívós, céltudatos munkával.